

***Sermo in transfigurationem Domini* (CPG 3939) atribuită sfântului Efreem Sirul: introducere și o nouă traducere**

Pr. asist. dr. Radu GÂRBACEA*

Abstract

According to François Halkin's *Appendix VII of Bibliotheca Hagiographica Graeca* a sermon on Transfiguration was preserved under the name of Saint Ephrem the Syrian. This paper briefly presents the editions of the homily, discusses the question of the authorship and offers a list of the Romanian and other modern translations. As a concrete result of this new screening process of the literature, the author issues a new Romanian translation.

Keywords

Ephrem the Syrian, Ephraem Graecus, Transfiguration, biblical homilies, Romanian translation

Între omiliile la Schimbarea la Față inventariate de François Halkin în *Apendicele VII al Bibliotheca Hagiographica Graeca*, intitulat *Orationes et homeliae de festis Christi*, se găsește o omilie atribuită sfântului Efreem Sirul, care are indicativul 1982¹. Ediția indicată de F. Halkin este cea a lui Joseph Simon

---

* Fr. Dr. **Radu GÂRBACEA** is Assistant Lecturer at „Andrei Saguna” Faculty of Orthodox Theology, „Lucian Blaga” University of Sibiu, Romania.

¹ François Halkin, *Bibliotheca Hagiographica Graeca*, vol. III, troisième édition, (Subsidia Hagiographica 8a), Bruxelles, 1957, p. 244. După ce indică ediția lui J.S. Asemiani, F. Halkin face o trimitere, între paranteze, la un alt indicativ, 1984m. Acolo găsim menționată o altă omilie atribuită sfântului Efreem, care are în manuscrisul *Vatic. gr. 455*, sec. X, f. 136^v-141^v, un incipit puțin diferit de cel al omiliei cu indicativul 1982. F. Halkin revine asupra acestei informații în *Novum Auctarium Bibliothecae Hagiographicae Graecae* unde precizează că acest indicativ trebuie șters. Cf. François Halkin, *Novum Auctarium Bibliothecae Hagiographicae Graecae*, (Subsidia Hagiographica 66), Bruxelles, 1984, p. 378.

Assemani². În *Novum Auctarium Bibliothecae Hagiographicae Graecae* F. Halkin indică alte două ediții³, una dintre ele fiindu-i însă inaccesibilă, după cum spune el însuși. Editorii *Clavis Patrum Graecorum* au indicat pentru *Sermo in transffigurationem Domini* atribuită sfântului Efreem doar ediția lui J.S. Assemani⁴. În anul 1998, când Maurice Geehard și Jacques Noret au editat *Clavis Patrum Graecorum Supplementum*, Kōnstantinou G. Phrantzolas a publicat o nouă ediție a textului grec⁵. Ca și edițiile anterioare, această ultimă ediție nu este una critică.

Omilia nu s-a transmis doar în limba greacă, ci și în siriacă (sub numele sfântului Ioan Hrisostom), latină, coptă, georgiană, arabă, armeană și slavă⁶. Întâietatea textului grec trebuie privită cu rezervă din pricina faptului că omilia face parte din ceea ce patrologii moderni numesc corpusul omiletic al lui „Efreem grecul”, adică omiliile sfântului Efreem Sirul păstrate în siriacă și traduse în greacă la scurt timp după moartea sa. Asupra multora dintre ele traducătorii au intervenit, astfel că ele nu cuprind în exclusivitate învățătura sau interpretările sfântului Efreem, ci și ale traducătorilor sau copiştilor lor⁷.

Istoricul bisericesc francez din sec. XVII, Lenain de Tillemont a propus ca autor al acestei omilii pe patriarhul antiohian Efreem de Amid (527-545), iar Démocratie Hemmerdinger-Iliadou pe Issac din Antiohia ((† cca. 460/461), căruia mai multe manuscrise îi atribuie textul⁸. Părintele Ephrem Lash a susținut și el ideea că textul pe care îl avem astăzi la dispoziție nu poate fi datat în sec. IV, bazându-se pe aceea că în paragrafele 13, 16 și 17 se face uz de limbajul teologic de la Chalcedon. De asemenea, paragraful 15 trimite la sec. V. Tot părintele Ephrem Lash a sugerat că textul este o compilație. După paragraful care deschide textul, ceea ce urmează (paragrafele 2-12) este un adevărat comentariu al narațiunii biblice. Paragraful 13 este o trecere spre partea teologică a omiliei, în

---

² J.S. Assemani, *S. P. N. Ephraem Syri opera omnia*, graece et latine, II, Roma, 1743, p. 41^D-49.

³ Doukakis, p. 87-94 (la care însă nu a avut acces, după cum spune el însuși) și Aitherios Karakallinos, în: *Εκδόσεις Η Έλαφος* 2 (1956), p. 15-25

⁴ Maurice Geerard, *Clavis Patrum Graecorum*, vol. II, Brepols – Turnhout, 1974, p. 390.

⁵ Kōnstantinou G. Phrantzolas, *Ὁσίου Ἐφραίμου τοῦ Σύρου Ἔργα*, t. VII, Thessaloniki, 1998, p. 13-30.

⁶ A se vedea: M. Geerard, *Clavis Patrum Graecorum*, vol. II, p. 390-391.

⁷ Pentru detalii a se vedea: Démocratie Hemmerdinger-Iliadou, „Ephrem Grec”, în: *Dictionnaire de Spiritualité* 4, coll. 800-815.

⁸ A se vedea: Maurice Sachot, *L'omélie pseudochrysostomienne sur la Transfiguration CPG 4724, BHG 1975. Contextes liturgiques, restitution à Léonce, prêtre de Constantinople, édition critique et commentée, traduction et études connexes*, Peter Lang, Frankfurt am Main, 1981, p. 442.

*Sermo in transfigurationem Domini (CPG 3939) atribuită sfântului Efrem Sirul:
introducere și o nouă traducere*

care mărturia Tatălui este un pretext pentru apărarea definiției chalcedoniene a celor două firi unite în Ipostasul unic al Fiului lui Dumnezeu⁹.

Traduceri moderne și traduceri românești

În ce privește traduceri moderne, sunt de menționat traducerea în limba engleză, cu o împărțire în paragrafe a textului, realizată de părintele Ephrem Lash¹⁰ și traducerea neo-greacă a lui K.G. Phrantzolas, care însoțește ediția textului grec publicat de el¹¹.

În limba română omilia a fost tradusă de mai multe ori. După cunoștințele mele, prima traducere a fost tipărită la Neamț în 1818, în timpul păstoririi pe scaunul de mitropolit al Moldovei a lui Veniamin Costachi (1768-1846). Traducerea a fost realizată de schimonahul Isaac și apoi revăzută de ieromonahul Iosif. Această traducere, corectată și diortosită, a fost republicată în volumul Cuviosul Efrem Sirul, *Cuvinte și învățături*, vol. II, ediția a II-a revăzută, Editura Bunavestire, Bacău, 2006, p. 55-66. Cea de-a doua traducere în limba română este cea realizată de episcopul Damaschin al Buzăului, numit și Damaschin Dascălul (1660-1725), păstrată într-un manuscris realizat în 1704, aflat la începutul sec. XX în posesia lui C. Erbiceanu, care a și publicat-o în revista *Biserica Ortodoxă Română* 32 (1908-1909), p. 395-408. Cea de-a treia traducere românească este cea semnată de arhid. Visarion Bălțat în *Telegraful Român* 144 (1996), nr. 29-30, 1 august, p. 1-2. Deși titlul este „Sf. Efrem Sirul, La Schimbarea la Față”, în realitate sunt traduse câteva paragrafe, astfel că nu avem o traducere integrală a omiliei. Recent a fost publicată o nouă traducere românească, semnată de Alexandru Prelipcean, în volumul Sfântul Efrem Sirul, *Erminii Scripturistice*, Colecția „Patristica” – Traduceri 15, Doxologia, Iași, 2018, p. 171-184. O lectură atentă a ultimei traduceri, având alături textul grec original, trădează o dependență a traducătorului român față de traducerea neogreacă a lui K.G. Phrantzolas. Astfel, se pot identifica multe locuri unde traducătorul român este mai atent la traducerea neogreacă, decât la textul grec original.

Traducerea pe care o propun mai jos, realizată după ediția lui K.G. Phrantzolas, se dorește a fi una cât mai literală, pentru a servi în mod deosebit celor interesați de interpretarea patristică a episodului Schimbării la Față. Rămânând fidelă textului original, traducerea face mai ușoară identificarea

---

⁹ https://web.archive.org/web/20160306044358/http://anastasis.org.uk/on_the_transfiguration.htm (accesat la 16.07.2018)

¹⁰ Traducerea este disponibilă on-line la adresa: https://web.archive.org/web/20160306044358/http://anastasis.org.uk/on_the_transfiguration.htm (accesat la 16.07.2018)

¹¹ A se vedea: K.G. Phrantzolas, *Ὅσιον Ἐφραίμ τοῦ Σύρου Ἐργα*, p. 13-30.

expresiilor sau ideilor care se găsesc și în alte omilii patristice sau în textele liturgice bizantine la sărbătoarea Schimbării la Față.

II

Cuvânt la Schimbarea la Față a Domnului, Dumnezeului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos al cuviosului părintelui nostru Efrem Sirianul

1. Din pământ bucuria recoltei/secerișului, din vie fructe de mâncare, iar din Scriptură învățătură care dă viață [ζωοποιός]. Pământul are rod într-un anotimp și via are un anotimp pentru culesul ei, însă Scriptura, întotdeauna când este citită, revarsă o învățătură care dă viață [ζωοποιόν]. După ce au fost culese roadele [ῥταν θερισθη]¹², pământul arată ca un ogor necultivat, iar via, după ce a fost culeasă, este fără rod, însă Scripturii, deși culeasă în fiecare zi, nu îi lipsesc roadele pentru cei ce o tâlcuiesc¹³; și culeasă în fiecare zi, ciorchinii nădejzii din ea nu se termină¹⁴. Să ne apropiem de acest pământ și să ne bucurăm de brazdele lui dătătoare de viață și să secerăm din el spice de viață [στάχυας ζωής], cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos, care a zis ucenicilor săi: „sunt unii din cei ce stau aici care nu vor gusta moarte până când nu vor vedea pe Fiul Omului venind în slava Sa” [cf. *Mt* 16, 28; *Mc* 8, 39; *Lc* 9, 27]¹⁵.

2. „Și după șase zile ia pe Simon Petru și pe Iacob și pe Ioan, fratele lui, în munte foarte înalt [εις ὄρος ὑψηλὸν λίαν] și Se schimbă la chip/formă înaintea lor. Și fața Lui a strălucit ca soarele, iar hainele Lui s-au făcut albe ca lumina” [cf. *Mt* 17, 1-2]¹⁶. Bărbații despre care a spus că nu vor gusta moarte până când nu vor

---

¹² Lit.: după ce a fost recoltat/secerat.

¹³ ἡ Γραφή δὲ καθ' ἡμέραν θεριζομένη, οἱ στάχυες τῶν ἐρμηνευόντων ἐν αὐτῇ οὐκ ἐκλιμπάνουσι.

¹⁴ καὶ οἱ βότρυες τῆς ἐν αὐτῇ ἐλπίδος οὐ δαπανῶνται.

¹⁵ Se pare că autorul omiliei citează din memorie textul evanghelic. La *Mt* 16, 28 avem ἐν τῇ βασιλείᾳ αὐτοῦ în loc de ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ; la *Mc* 9,1 avem ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ ἐληλυθυῖαν ἐν δυνάμει în loc de ἂν ἴδωσι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, iar la *Lc* 9, 27 ἂν ἴδωσιν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

¹⁶ Comparând versetele citate de autorul omiliei cu o sinopsă a narațiunii Schimbării la Față, putem observa că el nu folosește o anumită narațiune, ci citează liber, uneori omițând anumite elemente din text, alteori combinând elemente proprii unei anumite narațiuni. Pentru o imagine clară a textului pericopei Schimbării la Față în omilia atribuită sfântului Efrem Sirul ar fi de mare folos o reconstrucție a textului mateian și compararea lui cu ediția critică a lui Nestle-Aland. În acest sens, a se vedea reconstrucțiile textului mateian și marcan despre Schimbarea la Față în *Comentariul la Matei* al lui Origen, *Omilia 56 la Matei* a sfântului Ioan Hrisostom și *Omilia a 6-a la Marcu* a fericitului

*Sermo in transfigurationem Domini (CPG 3939) atribuită sfântului Efrem Sirul:
introducere și o nouă traducere*

vedea chipul venirii Sale sunt aceia pe care luându-i, i-a urcat în munte și le-a arătat lor cum are să vină în ziua cea de pe urmă, în slava dumnezeirii Lui și în trupul omenirii Lui.

3. Deci i-a urcat pe ei în munte ca să le arate cine este Fiul și al cui Fiul este. Căci atunci când i-a întrebat pe ei cine spun oamenii că este Fiul Omului, ei i-au spus Lui: unii Ilie, alții Ieremia sau unul dintre proroci [cf. *Mt* 16, 13-14]. De aceea îi urcă pe ei în munte și le arată lor că nu este Ilie, ci Dumnezeu lui Ilie, și iarăși nici Ieremia, ci cel ce-a sfințit pe Ieremia în pântecul mamei Lui [cf. *Ir* 1, 5]. Nici unul dintre proroci, ci Domnul profeților și Cel ce i-a trimis pe ei. Și le arată lor că El este făcătorul cerului și al pământului și El este Domnul celor vii și al celor morți. Căci a poruncit cerului și a trimis jos pe Ilie și a făcut un semn pământului și l-a sculat pe Moise.

4. I-a urcat pe ei în munte ca să le arate că El este Fiul lui Dumnezeu, Cel născut înainte de veci din Tatăl și mai pe urmă întrupat din Fecioara, așa cum [numai] El știe, născut fără sămânță și în chip negrăit, păstrând fecioria nestricată, căci unde vrea Dumnezeu se biruiește rânduiala/ordinea firii [φύσεως τάξις]. Căci Dumnezeu Cuvântul S-a sălășluit în pântecul Fecioarei și focul Dumnezeirii Lui nu a ars mădulele trupului Fecioarei, ci le-a păzit în vremea șederii în timpul celor nouă luni. A locuit în pântecul Fecioarei, nedetestând duhoarea firii, și a ieșit din ea Dumnezeu făcut om, ca să ne mântuiască pe noi.

5. I-a urcat pe ei în munte ca să le arate slava Dumnezeirii și pentru ca să cunoască ei că El este Izbăvitorul [ὁ λυτρούμενος] lui Israel, după cum a arătat prin proroci, și că ei nu trebuie să se poticneasă în El [ἐν αὐτῷ], văzând pătimirea Lui de bunăvoie, pe care avea să o sufere ca om pentru noi. Căci ei l-au cunoscut pe El ca om și nu au știut că este Dumnezeu. Ei au cunoscut pe Fiul Mariei, un om trăind împreună cu ei în lume [cf. *Bar* 3, 38], iar El s-a făcut cunoscut lor pe munte că El este Fiul lui Dumnezeu și Dumnezeu. L-au văzut pe El că a mâncat și a băut, a ostenit și s-a odihnit, că a adormit și a dormit, lucruri care nu aparțin firii dumnezeirii Lui, ci numai omenirii; de aceea îi duce pe ei în munte ca Tatăl să numească pe Fiul și să le arate lor că Fiul Lui este cu adevărat [ἐν ἀληθείᾳ] și Dumnezeu.

6. I-a urcat în munte și le-a arătat Împărăția Lui înainte de pătimirile Lui; și puterea Lui înaintea morții Lui; și slava Lui înaintea hulirii Lui; și cinstea Lui înaintea necinstirii Lui ca, atunci când are să fie prins/arestat și răstignit de iudei,

ei să cunoască că nu din cauza slăbiciunii a fost răstignit ci prin bună-vrerea voinței Lui spre mântuire a lumii¹⁷.

7. I-a urcat în munte și le arată slava dumnezeirii Lui înaintea Învierii ca, atunci când are să învie din morți în slava firii dumnezeirii Lui, să cunoască, că nu a luat slava [care este] mai presus de osteneala Lui, ca și cum ar fi lipsit de ea, ci [slava] care era a Lui mai înainte de veci, împreună cu Tatăl și după Tatăl¹⁸, după cum a spus Cel care a venit la pătimirea de bunăvoie: „Părinte preaslăvește-Mă cu slava pe care am avut-o la Tine mai înainte de a fi lumea” [In 17, 5].

8. Așadar această slavă a dumnezeirii Lui, nevăzută și ascunsă în omenire/umanitate, a arătat-o apostolilor în munte. Căci au văzut fața Lui ca un fulger strălucitor și hainele Lui albe ca lumina. Ucenicii au privit doi sori, unul în cer după obicei și unul neobișnuit; unul văzut pe bolta cerească, luminând lumea, iar celălalt, arătat numai lor, cu fața Lui spre ei. Haine Lui albe ca lumina au arătat că slava dumnezeirii Lui s-a revărsat din tot trupul său și lumina Lui a strălucit din toate mădularele Sale, căci trupul Său nu a strălucit în frumusețe dinafară, ca Moise [cf. Iș 34, 29-34], ci slava dumnezeirii Lui s-a revărsat din El. Lumina Lui a răsărit și s-a sălășluit în El, căci nu a plecat în altă parte și nu l-a lăsat singur, pentru că nu a venit din alt loc și l-a împodobit, nici nu a avut nevoie de ea [οὐτε ἐν χρίσει αὐτοῦ ἦν]. Și nu a arătat întreg abisul slavei Lui, ci numai atât cât a putut cuprinde măsura ochilor lor limitați.

9. „Și s-au arătat lor Moise și Ilie, vorbind cu El” [cf. Mt 17, 3; Mc 9, 4; Lc 9, 30]. Cuvintele lor cu El erau acestea: Îi mulțumeau [χάριν ὁμολόγουν αὐτῷ] pentru că cuvintele lor s-au împlinit și împreună cu ei ale tuturor profeților, la/prin venirea Lui [ἐν τῇ παρουσίᾳ αὐτοῦ]. Ei i-au adus închinare pentru mântuirea pe care a lucrat-o lumii și neamului omenesc; taina pe care ei au zugrăvit-o El a împlinit-o în lucrare. Prin această urcare în munte s-a făcut bucurie profeților și apostolilor. S-au bucurat profeții văzând omenirea Lui, pe care nu o cunoscuseră. Iar apostolii s-au bucurat văzând slava dumnezeirii Lui, pe care nu au cunoscut-o, și ascultând glasul Tatălui dând mărturie despre Fiul; și prin acesta [glas] au cunoscut înomenirea Lui, care era necunoscută de ei. Alături de glasul Tatălui i-a încredințat pe ei slava arătată a trupului Său din dumnezeirea unită în El neamestecat și neconfundat [ἀτρέπτως καὶ ἀσυγχότως]. Mărturia celor trei a fost pecetluită prin glasul Tatălui și prin Moise și Ilie, care au stat lângă El ca robi și s-au privit unul spre altul. Profeții pe Apostoli și Apostolii pe Profeții. S-au văzut acolo unii pe alții, căpeteniile Vechiului Legământ [au văzut] pe căpeteniile celui Nou. Sfântul Moise a văzut pe Simon cel sfințit. Economul Tatălui a văzut pe episcopul Fiului [ὁ οἰκονόμος τοῦ Πατρὸς τὸν ἐπίτροπον τοῦ Υἱοῦ]. Cel dintâi a

¹⁷ ὅτι εὐδοκία αὐτοῦ ἐκουσίως εἰς σωτηρίαν τοῦ κόσμου.

¹⁸ σὺν τῷ Πατρὶ καὶ μετὰ τοῦ Πατρὸς.

despărțit marea pentru ca poporul să treacă prin mijlocul valurilor, iar de-al doilea a ridicat un cort pentru ca să construiască Biserica¹⁹. Feciorelnicul vechiului Legământ [Ilie] a văzut pe feciorelnicul celui Nou [Ioan]. Cel care a fost călare pe un car de foc [cf. 2 Rg 2, 11-12], pe cel care s-a aplecat pe pieptul de foc [cf. In 21, 20]. Muntele s-a făcut prefigurare/întipărire a Bisericii²⁰ și Iisus a unit în El cele două Legăminte, pe care Biserica le-a primit și s-a făcut cunoscut că El este dătătorul celor două. Primul a cuprins taina Lui, iar celălalt a arătat slava lucrurilor Lui.

10. A zis Simon: „bine/frumos este nouă să fim aici!” [cf. Mt 17, 5; Mc 9, 4; Lc 9, 33]. Ce spui, Simone? Dacă rămânem aici, cine ar împlini cuvântul profeților? Cuvintele vestitorilor cine le va pecetlui? Tainele dreptilor cine le va desăvârși? Dacă rămânem aici, cuvintele: „Împuns-au mâinile mele și picioarele mele!” [Ps 21, 18], cu cine se împlinesc? Cuvintele: „Au împărțit hainele mele între ei și pentru cămașa mea au aruncat sorți” [Ps 21, 20], cui se potrivesc? Cuvintele: „și mi-au dat spre mâncarea mea fiere și în setea mea m-au adăpat cu oțet” [Ps 68, 25], la cine se referă? Cuvintele: „între cei morți slobod” [Ps 87, 5], cine le va adevăra? Dacă rămânem aici, cine va rupe zapisul lui Adam? [cf. Col 2, 14] Cine va plăti datoria lui? Și cine îi va reface/restaura veșmântul slavei?²¹ Dacă rămânem aici, cele pe care ți le-am spus, cum se vor petrece? Cum va fi construită/clădită Biserica? [cf. Mt 16, 18] Cum vei lua de la Mine cheile Împărăției cerurilor? [cf. Mt 16, 19] Pe cine vei lega? Pe cine vei dezlega? Dacă rămânem aici, toate cele grăite prin profeți vor fi nefolositoare.

11. A zis iarăși: „Să facem trei corturi, Ție unul, lui Moise unul și unul lui Ilie!” [cf. Mt 17, 5; Mc 9, 4; Lc 9, 33]. Simon a fost trimis să zidească Biserica în lume, dar pe munte este făcător de corturi; căci privea la Iisus în chip omenesc și L-a așezat pe El cu Moise și Ilie. Dar după acestea, i-a arătat Lui că nu are trebuință de cortul lui, căci El era Cel care a făcut părinților lui un cort de nor în pustie patruzeci de ani [cf. Iș 40, 34-38]. „Și pe când încă vorbea, iată un nor de lumină i-a acoperit pe ei” [Mt 17, 5]. Vezi, Simone, un cort [făcut] fără osteneală? Un cort care îndepărtează arșița și nu conține întuneric? Un cort care radiază și luminează?

12. Și pe când încă ucenicii se minunau, iată, un glas a fost auzit din nor de la Tatăl, care a zis: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit, în care am binevoit! Pe El ascultați-L!” [cf. Mt 17, 7; Mc 9, 5; Lc 9, 35]. [O dată] cu glasul Tatălui, Moise s-a întors la locul lui și Ilie s-a întors în pământul lui și apostolii au căzut cu fața la pământ și Iisus a stat singur, că glasul acela cu El singur s-a împlinit. Profeții au

¹⁹ ὁ δὲ ἡγεῖρε σκηνὴν τοῦ οἰκοδομησαὶ τὴν Ἐκκλησίαν.

²⁰ τὸ ὄρος εἰς τύπον τῆς Ἐκκλησίας.

²¹ Καὶ τὸ ἔνδυμα τῆς δόξης αὐτοῦ τίς ἀποκαθιστᾷ;

plecat și apostolii au căzut la pământ, pentru că glasul Tatălui, care a mărturisit: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit, în care am binevoit! Pe El ascultați-L!”, nu s-a împlinit cu privire la ei. Tatăl i-a învățat, că economia lui Moise s-a împlinit și că pe Fiul să-L asculte. Căci acela [Moise], ca rob, a grăit cele ce au fost poruncite lui și el a vestit cele ce i-au fost spuse și [așa au făcut] toți profeți, până când nu a venit Cel în care acestea stau, adică Iisus, Care este Fiu și nu slujitor, Domn și nu slugă/rob, Cel ce stăpânește și nu cel ce este stăpânit, Dătătorul de lege/legiuitorul și nu cel supus legii; prin firea dumnezeiască „Acesta este Fiul Meu Cel iubit”. Iar pe munte Tatăl a arătat apostolilor pe Cel care era ascuns lor. Cel ce este descoperă pe Cel ce este. Tatăl face cunoscut pe Fiul.

13. La auzul glasului apostolii înșiși au căzut cu fața la pământ, căci era [ca] un fulger înfricoșător, încât pământul s-a înspăimântat de glasul Lui și ei au căzut la pământ [cf. *Mc* 9, 6]. [Glasul] le-a arătat lor că Tatăl s-a apropiat; și Fiul i-a chemat pe ei prin însuși glasul Lui și i-a ridicat pe ei. Căci după cum glasul Tatălui i-a aruncat pe ei, tot așa și glasul Fiului i-a ridicat pe ei prin tăria dumnezeirii Lui, care sălășluia în trupul Său și era unit cu aceasta fără schimbare, rămânând amândouă într-un ipostat și o persoană, neîmpărțite și neconfundate²². Căci nu venit frumusețea/splendoarea [εὐπρεπής] din afară, ca în cazul lui Moise, ci ca Dumnezeu a fulgerat în slavă. Căci Moise a fost uns cu frumusețe/splendoare prin arătarea feței lui, iar Iisus cu tot trupul Lui, ca soarele în razele sale, a fulgerat în slava dumnezeirii Lui.

14. Și Tatăl a strigat: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit, în Care am binevoit! Pe El ascultați-L!”. Fiul nu era despărțit de slava dumnezeirii, căci Tatăl și Fiul și cu Duhul Sfânt una sunt prin fire. O putere, o ființă și o împărăție. El a dat glas către Unul cu nume simplu și cu slavă înfricoșătoare. Maria l-a numit pe El Fiu, nu fiind despărțit cu trupul omenesc de slava dumnezeirii Lui. Căci Unul este, Dumnezeu arătat lumii în trup. Slava Lui a descoperit firea/natura dumnezeiască pe care [o are] din Tatăl și trupul Lui a descoperit omenitatea, pe care [o are] din Maria; amândouă firile/naturile venind împreună și fiind unite într-un ipostas. Unul-Născut din Tatăl și Unul-Născut din Maria. Și cel ce desparte [firile] va fi despărțit de Împărăția Lui și cel ce confundă firile Lui nu va mai putea avea din viața Lui [ἀπολείται ἐκ ζωῆς αὐτοῦ]. Și cel ce tăgăduiește că Maria nu a născut pe Dumnezeu, nu are să vadă slava dumnezeirii Lui, și cel ce tăgăduiește că nu a purtat un trup fără de păcat, va fi lepădat de la mântuire și de la viața dată prin trupul Lui.

15. Înseși faptele/realitățile dau mărturie și puterile Lui dumnezeiești învață pe cei ce se îndoiesc că este Dumnezeu adevărat și pătimirile Lui arată că este om

---

²² ἦτις ἐνοικήσασα ἐν τῇ σαρκὶ καὶ ἐνωθεῖσα ἐν αὐτῇ ἀτρέπτως, ἀμφότεραι ἐν μιᾷ ὑποστάσει καὶ ἐνὶ προσώπῳ ἀδιαρέτως διαμένουσιν ἀσυγχύτως.

adevărat. Și dacă cei slabi nu se încredințează prin cugetare, ei vor plăti datoria în ziua Lui cea înfricoșătoare. Dacă nu a fost trup/carne [σάρξ], ce ar fi adus Maria în mijlocul [veacului]? [cf. *Lc* 1, 27] Și dacă nu era Dumnezeu, pe cine a numit Gabriel Domn? Dacă nu era trup, cine a fost așezat în iesle? Și dacă nu era Dumnezeu, pe cine au slăvit îngerii care au coborât? Dacă nu era trup/carne, cine a fost înfășurat în scutece? Și dacă nu era Dumnezeu, cui s-au închinat păstorii? Dacă nu era trup, pe cine a circumscris Iosif? Și dacă nu era Dumnezeu, spre cine a alergat steaua pe cer? Dacă nu era trup, ce cine a alăptat Maria? Și dacă nu era Dumnezeu, cui i-au adus magii daruri? Dacă nu era trup, pe cine a purtat Simeon pe brațe? Și dacă nu era Dumnezeu, cui a spus: „Eliberează-mă/slobozește-mă cu pace!” [cf. *Lc* 2, 29]? Dacă nu era trup, pe cine luând Iosif a fugit în Egipt [cf. *Mt* 2, 14]? Și dacă nu era Dumnezeu, cuvintele: „din Egipt am chemat pe Fiul” [*Mt* 2, 15] cu cine s-au împlinit? Dacă nu era trup, pe cine a botezat Ioan? Și dacă nu era Dumnezeu, cui a zis Tatăl din cer: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit, în Care am binevoit!” [*Mt* 3, 17]? Dacă nu era trup, cine a postit și a flămânzit în pustie [cf. *Mt* 4, 2]? Și dacă nu era Dumnezeu, cui au slujit îngerii care au coborât [cf. *Mt* 4, 11]? Dacă nu era trup, cine a fost chemat la nuntă în Cana Galileii [cf. *In* 2, 2]? Și dacă nu era Dumnezeu, cine a schimbat apa în vin [cf. *In* 2, 9]? Dacă nu era trup, în mâinile cui au stat pâinile [cf. *Mt* 14, 19]? Și dacă nu era Dumnezeu, cine a săturat mulțimile și miile de femei și copii în pustie din cinci pâni și doi pești [cf. *Mt* 14, 17. 20-21]? Dacă nu era trup, cine a adormit în corabie [cf. *Mt* 8, 24]? Și dacă nu era Dumnezeu, cine a certat vânturile și marea [cf. *Mt* 8, 26]? Dacă nu era trup, cu cine a mâncat Simon fariseul [cf. *Lc* 7, 36]? Și dacă nu era Dumnezeu, cine a iertat hoțiiile păcătoasei [cf. *Lc* 7, 48]? Dacă nu era trup, cine s-a odihnit la izvor, ostenit de oboseala călătoriei [cf. *In* 4, 6]? Și dacă nu era Dumnezeu, cine a dat apă vie samarinencei [cf. *In* 4, 10] și cine [este cel ce] i-a zis că a avut cinci bărbați [cf. *In* 4, 18]? Dacă nu era trup, cine a purtat îmbrăcăminte de om? Și dacă nu era Dumnezeu, cine a făcut puteri și minuni? Dacă nu era trup, cine a scuipat spre pământ și a făcut tină [cf. *In* 9, 6]? Și dacă nu era Dumnezeu, cine a făcut din tină ochii care să vadă [cf. *In* 9, 7]? Dacă nu era trup, cine a plâns la mormântul lui Lazăr [cf. *In* 11, 35]? Și dacă nu era Dumnezeu, cine a scos afară [din mormânt] prin chemare pe unul care era mort de patru zile [cf. *In* 11, 44]? Dacă nu era trup, cine a stat pe mână [cf. *In* 12, 14]? Și dacă nu era Dumnezeu, în întâmpinarea cui au ieșit mulțimile cu slavă [cf. *Mt* 26, 50]? Dacă nu era trup, pe cine au prins iudeii [cf. *In* 18, 12]? Și dacă nu era Dumnezeu, cine a poruncit pământului și i-a aruncat pe ei cu fața [la pământ]? [cf. *In* 18, 6]. Dacă nu era trup, cine a fost lovit cu palma peste față [cf. *In* 18, 22]? Și dacă nu era Dumnezeu, cine a vindecat urechea rețezată de Petru și cine a așezat-o la locul ei [cf. *Lc* 22, 51]? Dacă nu era trup, cine a primit scuipări pe față [cf. *Mt* 26, 67]? Și

dacă nu era Dumnezeu, cine a suflat pe Duhul Sfânt pe fețele apostolilor [cf. *In* 20, 22]? Dacă nu era trup, cine a stat de față înaintea lui Pilat în scaunul de judecată [cf. *Mt* 27, 11]? Și dacă nu era Dumnezeu, cine a înfricoșat în vis pe femeia lui Pilat [cf. *Mt* 27, 19]? Dacă nu era trup, pe cine au dezbrăcat soldații și hainele cui au împărțit [cf. *Mt* 27, 35]? Și dacă nu era Dumnezeu, cum s-a întunecat soarele la cruce [cf. *Lc* 23, 44-45]? Dacă nu era trup, cine a fost atârnat pe cruce? Și dacă nu era Dumnezeu, cine a cutremurat pământul din temelii [cf. *Mt* 27, 51]? Dacă nu era trup, mâinile și picioarele cui au fost fixate prin cuie? Și dacă nu era Dumnezeu, cum s-a rupt catapeteasma templului și pietrele s-au desprins și mormintele s-au deschis [cf. *Mt* 27, 51-52]? Dacă nu era trup, cine a strigat: „Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit!” [cf. *Mt* 27, 46; *Mc* 15, 34]? Și dacă nu era Dumnezeu, cine a zis: „Părinte, iartă-le lor!” [cf. *Lc* 23, 24]? Dacă nu era trup, cine a fost atârnat pe cruce împreună cu tâlharii [cf. *Mt* 27, 38; *Mc* 15, 27; *Lc* 23, 33; *In* 19, 18]? Și dacă nu era Dumnezeu, cine a spus tâlharului: „Astăzi vei fi cu Mine în rai!” [cf. *Lc* 23, 43]? Dacă nu era trup, cui i-au dat oțet și fiere [cf. *Mt* 27, 34]? Și dacă nu era Dumnezeu, glasul cui auzind iadul a tremurat [cf. *Is* 14, 9]? Dacă nu era trup, coasta cui a împuns sulița și a ieșit sânge și apă [cf. *In* 19, 34]? Și dacă nu era Dumnezeu, cine a zdrobit porțile iadului și a rup legăturile și prin chemarea cui morții legați au ieșit? Dacă nu era trup, pe cine au văzut apostolii în camera de sus? Și Și dacă nu era Dumnezeu, cum a intrat prin ușile încuiate [cf. *In* 20, 19]? Dacă nu era trup, ale cui urme de cuie și a cui coastă împunsă de suliță a pipăit Toma [cf. *In* 20, 27]? Și dacă nu era Dumnezeu, cui a strigat [Toma]: „Domnul Meu și Dumnezeu Meu!” [cf. *In* 20, 28]? Dacă nu era trup, cine a mâncat la marea Tiberiabei [cf. *Lc* 24, 43]? Și dacă nu era Dumnezeu, la a cui poruncă s-a umplut mreaja [cf. *In* 21, 11]? Dacă nu era trup, pe cine au văzut apostolii și îngerii, fiind suit la cer [cf. *FA* 1, 9-10]? Și dacă nu era Dumnezeu, pentru cine s-a deschis cerul și puterile tronului cui s-au închinat și Tatăl pe cine a chemat: „Șezi de-a dreapta Mea!”? După cum spune David: „Zis-a Domnul, Domnului Meu, șezi de-a dreapta Mea și cele ce urmează” [*Ps* 109, 1]. Așadar, dacă nu era Dumnezeu și om, mincinoasă este mântuirea noastră, mincinoase și glasurile profeților.

16. Însă profeții au grăit adevărul și mărturiile lor sunt nemincinoase. Cele ce au fost poruncite, Duhul Sfânt le-a grăit prin ei. Așa și curatul Ioan, cel care s-a aplecat pe pieptul Focului [cf. *In* 13, 35], întărind glasul profeților, teologisind în Evanghelii ne-a învățat zicând: „La început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Cuvântul era Dumnezeu. Toate prin El s-au făcut și fără El nimic nu s-a făcut, din ce s-a făcut. Și Cuvântul S-a făcut trup/carne și S-a sălășluit între noi” [*In* 1, 1-3. 14]. Dumnezeu Cuvântul din Dumnezeu, și Fiul Unul-Născut din Tatăl, de o ființă cu Tatăl; Cel ce este din Cel ce este, Cuvântul mai înainte de veci; născut din Tatăl fără mamă înainte de toți vecii în chip negrăit. Același Se

*Sermo in transfigurationem Domini (CPG 3939) atribuită sfântului Efrem Sirul:
introducere și o nouă traducere*

naște în vremurile din urmă dintr-o fiică de om, din Maria Fecioara, fără tată, Dumnezeu făcut trup, purtând un trup din ea; făcut om, ceea ce nu era, rămânând Dumnezeu, ceea ce era, ca să mântuiască lumea. El este Hristosul, Fiul lui Dumnezeu, Cel Unul-Născut din Tatăl și Unul-Născut din mamă.

17. Îl mărturisesc pe El Dumnezeu desăvârșit și om desăvârșit, cunoscut în două firi/naturi unite după ipostas, sau o persoană, nedespărțit, neamestecat și neschimbat [ἀδιαίρετως τε καὶ ἀσυγχύτως καὶ ἀτρέπτως]; purtând un trup însuflețit cu suflet rațional și inteligent [σάρκα ἐνδυσάμενον τὴν ἐμψυχωμένην ψυχῆ λογικῆ τε καὶ νοερα], în toate făcându-Se pătimitor asemenea nouă, afară numai de păcat. Același pământesc și ceresc, vremelnic și veșnic, având început și fără început, fără de timp și sub timp, creat și necreat, pătimitor și nepătimitor, Dumnezeu și om, desăvârșit potrivit amândurora, Unul în două [firi] și în două [firi] Unul. În Persoana Tatălui, în Persoana Fiului și în Persoana Sfântului Duh. O dumnezeire, o putere, o împărăție în trei Persoane sau Ipostase. Așa slăvim Unimea Sfântă în Treime și Treimea Sfântă în Unime. În care Tatăl din cer a strigat: „Acesta este Fiul Meu Cel iubit! Pe El ascultați-L!”.

18. Pe acestea le-a arătat sfânta Biserică catholică/sobornicească a lui Dumnezeu [ἡ ἁγία τοῦ Θεοῦ καθολικὴ Ἐκκλησία]. În această Sfântă Treime [Biserica] botează spre viață veșnică. În aceasta sfințește în aceeași cinste și în această mărturisește fără despărțire, fără împărțire, și [Biserica] se închină fără greșală, mărturisește și slăvește. Unimii în trei Ipostasuri Se cuvine slava, mulțumirea, cinstea, puterea, măreția, Tatălui și Fiului și Sfântului Duh, acum și în vecii vecilor. Amin.